

บทเรียนจากความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP): พลกระทบต่อการควบคุมยาสูบของไทย

ไพศาล ลิ้มสถิตย์*

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์†, ‡

ผู้รับผิดชอบบทความ: ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์

บทคัดย่อ

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก หรือ Trans-Pacific Partnership Agreement หรือ (TPP) เป็นความตกลงการค้าและการลงทุนระดับภูมิภาครูปแบบใหม่ที่มีเนื้อหาซับซ้อนและครอบคลุมมากกว่าความตกลงขององค์การการค้าโลก จนอาจเปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมยาสูบหรือบริษัทบุหรี่ข้ามชาติ สามารถเข้ามาแทรกแซงการกำหนดนโยบายและกฎหมายควบคุมยาสูบของรัฐภาคี แม้ว่ารัฐภาคีจะสามารถเลือกที่จะไม่นำกระบวนการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ลงทุนกับภาครัฐ (Investor-State Dispute Settlement - ISDS) มาใช้กับกรณีผลิตภัณฑ์ยาสูบได้ แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวก็ครอบคลุมเฉพาะข้อบทที่ว่าด้วยการลงทุนเท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงข้อบทอื่นใน TPP นอกจากนี้ เนื้อหาข้อบทบางเรื่องของ TPP อาจส่งผลเสียต่อการควบคุมยาสูบของไทย และเปิดช่องให้อุตสาหกรรมยาสูบหรือบริษัทบุหรี่ใช้เป็นข้ออ้างในการที่จะไม่ปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (WHO Framework Convention on Tobacco Control - FCTC) หรือทำให้มีคดีพิพาททางการค้าที่เกี่ยวกับกฎหมายหรือมาตรการการควบคุมยาสูบเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: ความตกลงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ, ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก, การควบคุมยาสูบ, การค้าและสุขภาพ

Lessons Learned from Trans-Pacific Partnership Agreement: Implication on Tobacco Control in Thailand

Paisan Limsthit*, Siriwan Pitayarangsarit**, ***

*Center for Health Law and Ethics, Thammasat University, **Tobacco Control Research and Knowledge Management Center, Mahidol University, ***International Health Policy Program, Thailand

Corresponding author: Siriwan Pitayarangsarit, siriwan@ihpp.thaigov.net

Abstract

The Trans-Pacific Partnership Agreement (TPP) is a comprehensive model of regional trade and investment agreement. As a complex and comprehensive new generation of trade agreement, tobacco industry or transnational tobacco companies would employ TPP to interfere with tobacco control policy and law of the State Parties. The State Party may not adopt the Investor-State Dispute Settlement (ISDS) with respect to claims challenging a tobacco control measure; however, such exception provision covers only the investment chapter. In sum, some of TPP's provisions may have negative impact on tobacco control in Thailand and tobacco industry may not comply with the WHO Framework Convention on Tobacco Control (FCTC) or threaten the government by claiming the litigation or trade disputes in order to undermine tobacco control measures.

Keywords: international trade and investment agreement, Tran-Pacific Partnership Agreement, tobacco control, trade and health

*ศูนย์กฎหมายสุขภาพและจริยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

†ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล

‡สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข

ภูมิหลังและเหตุผล

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership Agreement, TPPA) หรือ TPP ที่มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำเป็นความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจที่มีมาตรฐานสูงกว่าความตกลงขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) และความตกลงการค้าเสรีระดับพหุภาคี และระดับทวิภาคีอื่น TPP ครอบคลุมทั้งในด้านการเปิดตลาดการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อ การกำหนดนโยบายและกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะประเด็นการควบคุมยาสูบ

TPP พัฒนามาจากความตกลง The Pacific Three Closer Economic Partnership (P3-CEP) โดยแรกเริ่มนั้น ประเทศสิงคโปร์ นิวซีแลนด์และชิลีได้เปิดการเจรจาทันที การประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค (APEC Leaders Summit) ในปี พ.ศ. 2545 จุดประสงค์ของเจรจา คือการสร้างความตกลงเพื่อเปิดตลาดการค้าสินค้า การค้าบริการและการลงทุน รวมไปถึงการปฏิรูปและการสร้างความสอดคล้องทางกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศสมาชิก เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น นโยบายการแข่งขัน การจัดซื้อโดยรัฐ ทรัพย์สินทางปัญญา มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยส่งเสริมการค้าเสรีและอำนวยความสะดวกในภูมิภาคแปซิฟิก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 บรูไนได้เข้าร่วมการเจรจาและได้เปลี่ยนชื่อเป็น Trans-Pacific Strategic Economic Partnership หรือ P4 ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเริ่มมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2549 จากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เมื่อสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเข้าร่วมการเจรจา P4 ในปี พ.ศ. 2551 และในปีเดียวกันนี้เอง ออสเตรเลีย เปรู และเวียดนามได้ประกาศขอเข้าร่วมการเจรจาด้วย⁽¹⁾

ต่อมามีการเจรจา TPP ใหม่รอบแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ที่ประเทศออสเตรเลีย เพื่อพิจารณาให้ TPP เป็นข้อตกลงทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement หรือ FTA) แห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีมาตรฐานสูงกว่าความ

ตกลงขององค์การการค้าโลก⁽²⁾ จนกระทั่งการเจรจา รอบสุดท้ายเสร็จสิ้นที่เมืองโอ๊คแลนด์ ประเทศนิวซีแลนด์เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 มีการลงนามของประเทศเจรจา 12 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ ชิลี เปรู เม็กซิโก สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น บรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม ขั้นตอนสุดท้ายคือประเทศที่ลงนามมีระยะเวลา 2 ปีที่จะขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งจะต้องให้สัตยาบันต่อ TPP ทั้งฉบับ จึงจะมีผลบังคับทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์

เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2560 รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ประกาศถอนตัวอย่างเป็นทางการจากการเป็นประเทศผู้ลงนามแล้ว โดยสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการเจรจาความตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีกับประเทศต่างๆ แทน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมของชาวอเมริกัน เพื่อการขึ้นค่าจ้างและเพื่อปกป้องแรงงานของสหรัฐอเมริกา⁽³⁾ แม้รัฐบาลไทยจะไม่ตัดสินใจเข้าร่วมเจรจา TPP ตั้งแต่แรก ทั้งๆ ที่เคยได้รับการชักชวนจากสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่รัฐบาลไทยก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจข้อตกลงนี้ เพราะอาจมีการทำข้อตกลงทางการค้าอื่นที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันในอนาคต

การที่ประเทศไทยเป็นภาคีตาม “กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก (WHO Framework Convention on Tobacco Control, FCTC) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) ซึ่งปัจจุบันมีประเทศที่เป็นรัฐภาคีทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยจำนวน 180 ประเทศ (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558) จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามหลายประการ ประกอบกับพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 โดยจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วันนับแต่วันประกาศ ดังนั้น หากประเทศไทยเข้าร่วมเจรจา TPP หรือข้อตกลงการค้าทวิภาคีที่คล้ายคลึงกัน ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้บังคับของ FCTC และกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบฉบับนี้อย่างแน่นอน

บทปริทัศน์นี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของข้อบทต่างๆ ใน TPP ที่อาจมีผลต่อกฎหมายและนโยบายควบคุมยาสูบของไทย และการปฏิบัติตามพันธกรณีตาม WHO FCTC เพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้รัฐบาลไทยระมัดระวังในการเจรจาความตกลงทางการค้าและการลงทุนระดับภูมิภาคและพิจารณาผลกระทบอย่างรอบด้านไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการค้าเท่านั้น

ระเบียบวิธีศึกษา

เป็นการทบทวนเอกสาร (documentary review) ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่อาจมีผลกระทบต่อนโยบายและกฎหมายควบคุมยาสูบของไทย

ผลการศึกษา

1. บทวิเคราะห์ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อบทต่างๆ ตาม TPP พบว่า มีอย่างน้อย 6 ข้อบทจากทั้งหมด 30 ข้อบทที่อาจส่งผลกระทบต่อควบคุมยาสูบ คือ ข้อบท 29 ข้อยกเว้นและข้อยกเว้นทั่วไป (Exceptions and General Provisions) ข้อบท 8 อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade, TBT) ข้อบท 9 การลงทุน (Investment) ข้อบท 17 รัฐวิสาหกิจและองค์กรผูกขาด (State-Owned Enterprises and Designated Monopolies) ข้อบท 18 ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) และข้อบท 25 ความสอดคล้องกันของกฎหมาย (Regulatory Coherence) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อบท 29 ข้อยกเว้นและข้อยกเว้นทั่วไป เป็นข้อบทที่จะต้องมีการพิจารณาก่อนเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นข้อยกเว้นทั่วไปและข้อยกเว้นที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงถึงข้อ

บทอื่นๆ ของ TPP ข้อบท 29 มีเนื้อหาที่ระบุถึงการนำข้อยกเว้นตามพันธกรณีตามความตกลงต่างๆ ขององค์การการค้าโลก คือความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า หรือแกตต์ 1994 (GATT 1994) และความตกลง GATS มาปรับใช้กับข้อบทบางประเด็น ทั้งนี้ข้อสังเกตคือ ข้อยกเว้นตามมาตรา 20 ของความตกลงแกตต์สามารถนำมาปรับใช้กับ TPP ได้ในบางข้อบทเท่านั้น เช่น ไม่ครอบคลุมถึงข้อบท 9 การลงทุน ข้อบท 18 ทรัพย์สินทางปัญญา หรือข้อบท 25 ความสอดคล้องกันของกฎหมาย

ข้อยกเว้นตามข้อบท 29 ดังกล่าวจะไม่ใช้บังคับกับประเด็นการค้ายาสูบใน 3 กรณีคือ (1) การค้าใบยาสูบของกลุ่มชาวไร่ยาสูบ ซึ่งไม่อยู่ในการครอบครองหรือไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ (2) กรณีตามข้อบทว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ (Chapter 28) เช่น ข้อพิพาทระหว่างรัฐภาคีที่เกี่ยวกับการลงทุนในทุกรื่อง รวมถึงประเด็นการค้ายาสูบด้วย และ (3) การปฏิเสธการให้สิทธิประโยชน์ตามความตกลง (Denial of benefits) แก่ผู้ลงทุนของภาคีในบางกรณีตามมาตรา 9.15 ผลของข้อบท 29 ที่สำคัญคือ หากเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายควบคุมยาสูบ รัฐภาคีสามารถเลือกที่จะใช้หรือไม่ใช้วิธีระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ลงทุนกับภาคีรัฐ (Investor-State Dispute Settlement, ISDS) ในข้อบทว่าด้วยการลงทุนก็ย่อมได้

ทั้งนี้ การนำข้อยกเว้นตามมาตรา 20 มาปรับใช้กับข้อเท็จจริง ก็ยังมีปัญหาในการตีความขององค์การการค้าโลก ข้อยกเว้นที่น่าสนใจคือ ความตกลงแกตต์ 1994 มาตรา 20 (บี) การออกมาตรการที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์ สัตว์หรือพืช เนื่องจากองค์การการค้าโลกมักจะตีความอย่างจำกัด โดยจะต้องไม่กระทบต่อสิทธิอันชอบธรรมของรัฐที่อาจถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ ดังเช่นกรณีข้อพิพาทที่ประเทศไทยเคยแพ้คดีการนำเข้าบุหรี่ต่างชาติเมื่อปี ค.ศ. 1990⁽⁴⁾ ในขณะที่มีการจำหน่ายบุหรี่ที่ผลิตในประเทศโดยโรงงานยาสูบ องค์คณะ

ที่ตัดสินคดีวินิจฉัยว่า ข้ออ้างของฝ่ายไทยที่อ้างถึงการห้ามนำเข้าบุหรี่ต่างประเทศตาม พ.ร.บ. ยาสูบ พ.ศ. 2509 เพื่อคุ้มครองสุขภาพประชาชน ไม่เข้าข่ายยกเว้นตามมาตรา 20 (บี) เพราะไม่ใช่มาตรการที่มีความจำเป็น อีกทั้งฝ่ายไทยไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่อ้างถึงได้ว่ามีความแตกต่างจากความจำเป็นตามมาตรา 20 (ดี) อย่างไรและการห้ามนำเข้าบุหรี่ถือเป็นการขัดต่อมาตรา 11 วรรค 1 และไม่เข้ากรณีตามมาตรา 11 วรรค 2 (ซี) ผลการพิจารณาคือรัฐบาลไทยแพคคดีจนต้องเปิดเสรีบุหรินำเข้าบุหรี่จากประเทศสหรัฐอเมริกาในที่สุด

ข้อบท 8 อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมหลักความโปร่งใส การกำหนดกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางการค้าจะต้องมีความเป็นธรรมและให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย กล่าวคือ กฎ ระเบียบทางเทคนิค (technical regulations) มาตรฐาน และกระบวนการประเมินความสอดคล้อง (conformity assessment procedures) ของรัฐบาลกลาง จะต้องไม่เป็นอุปสรรคทางการค้าของรัฐภาคี เนื้อหาของข้อบทนี้มีบทบัญญัติว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ การขจัดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่จำเป็น การเปิดเผยข้อมูล เพื่อที่รัฐภาคีหรือผู้ประกอบการจะได้ทราบถึงสภาพการประกอบธุรกิจที่คาดการณ์ได้ล่วงหน้า

ข้อบทนี้ยังบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกฎ ระเบียบทางเทคนิค มาตรฐาน และกระบวนการประเมินของรัฐบาลในภูมิภาคและรัฐบาลท้องถิ่นด้วย ตามข้อ 8.5 ข้อ 8.6 และข้อ 8.8 รวมถึงเอกสารภาคผนวกแนบท้ายข้อบทนี้ แต่ข้อบทนี้ไม่ครอบคลุมถึงข้อกำหนดทางเทคนิคของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตหรือการบริโภคตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ คือกรณีการจัดจ้างภาครัฐ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (sanitary and phytosanitary measures) ตามข้อบท 7 ทั้งนี้ ภาคียังมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลกกว่าด้วย TBT (WTO Agreement on Technical Barriers to Trade)

และข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาสำคัญในข้อบท TBT ได้แก่ (1) ข้อ 8.5 Technical regulations ภาคีจะต้องร่วมมือกันในการนำมาตรฐานแนวปฏิบัติและข้อเสนอแนะของนานาชาติมาปรับใช้เป็นกฎและระเบียบทางเทคนิคตามนิยามของข้อตกลงองค์การการค้าโลก โดยกระบวนการประเมินความสอดคล้องกันจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ (2) ข้อ 8.6 Conformity assessment กระบวนการประเมินความสอดคล้องตามหลักการ national treatment หมายถึงกระบวนการใดๆ ที่ใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องกฎระเบียบทางเทคนิคหรือมาตรฐานต่างๆ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การเลือกสุ่ม การทดสอบและสุ่มตรวจ การประเมิน การตรวจพิสูจน์ การจดทะเบียน การรับรอง หรือให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือการมีส่วนร่วมประกอบของผลิตภัณฑ์

อย่างไรก็ดี เนื้อหาของข้อ 8.6 ได้เปิดช่องให้รัฐภาคีสามารถปกป้องหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่นำเข้าไปยังรัฐภาคีอื่นได้ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการเปิดเผยข้อมูลสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยอ้างถึงการป้องกันผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับ FCTC มาตรา 10 เรื่องการเปิดเผยข้อมูลส่วนประกอบหรือสารปลดปล่อยของผลิตภัณฑ์ยาสูบ

บริษัทบุหรี่หรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างร้านค้าปลีกที่จำหน่ายบุหรี่ อาจใช้ข้อบท TBT คัดค้านการให้แสดงบัตรประชาชนของผู้ซื้อบุหรี่ที่อาจสงสัยว่าอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยอ้างว่ามาตรการนี้มิได้ช่วยลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ที่เป็นเด็กเยาวชนที่ยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้อัตราการบริโภคยาสูบของเยาวชนอายุระหว่าง 15-18 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2558 ก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 6.58 (พ.ศ. 2547) เป็นร้อยละ 7.92 (พ.ศ. 2558) หรือเป็นจำนวน 312,610 คน⁽⁵⁾

ข้อบท 9 การลงทุน คำว่า “การลงทุน” ตาม TPP มีความหมายค่อนข้างกว้างคือ สินทรัพย์ใดๆ ที่นักลงทุนเป็น

เจ้าของหรือควบคุมดูแลทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นการลงทุน รวมถึงการให้พันธะสัญญาเกี่ยวกับเงินทุนหรือทรัพยากรอื่นๆ การคาดการณ์เรื่องผลประโยชน์หรือกำไร หรือข้อสันนิษฐานเรื่องความเสี่ยง รูปแบบการลงทุนตาม TPP เช่น การตั้งวิสาหกิจ (enterprise) การถือหุ้น หลักทรัพย์หรือส่วนแบ่งในรูปแบบอื่นๆ ในวิสาหกิจของรัฐและเอกชน พันธบัตร หุ้นกู้ (debentures) หรือตราสารหนี้ต่างๆ การกู้ยืมเงิน อนุพันธ์ทางการเงิน โครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (turnkey) การก่อสร้าง โครงการบริหารจัดการ การผลิต สัมปทาน การแบ่งปันผลประโยชน์หรือสัญญาอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property rights) ใบอนุญาต ใบรับรอง หรือสิทธิอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันตามกฎหมายของภูมิภาค

พันธกรณีสำคัญที่ภูมิภาคจะต้องปฏิบัติตามข้อบทการลงทุนคือ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) คือ สินค้าและบริการของธุรกิจหรือนักลงทุนต่างชาติกับธุรกิจจากต่างประเทศที่นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศจะอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบเดียวกัน หรือหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment หรือ MFN) กล่าวคือ เมื่อภูมิภาคหนึ่งให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนจากภูมิภาคใด นักลงทุนจากภูมิภาคอื่นทั้งปวงจะต้องได้รับสิทธิเช่นนี้ด้วยในทันที จะไม่มีการเลือกปฏิบัติกับนักลงทุนของภูมิภาคอื่น นอกจากนี้ ยังมีหลักการเรื่อง minimum standard of treatment หรือหลักการ fair and equitable treatment สำหรับนักลงทุนที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย

ขอบเขตของข้อบทว่าด้วยการลงทุนครอบคลุมถึงนักลงทุนของภูมิภาคอื่น (investors of another party) การลงทุน (covered investments) ซึ่งมีขอบเขตกว้างกว่าข้อตกลงด้านการลงทุนที่ประเทศไทยเคยทำความตกลงเสรีการค้าแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคีกับประเทศอื่นๆ กล่าว

คือ ความตกลงแกตต์ (GATT) เป็นการเปิดเสรีการค้าแบบ positive list ซึ่งประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกผูกพันที่จะกำหนดอัตราภาษีสินค้าในอัตราต่ำตามรายการสินค้าที่ระบุในบัญชีแนบท้ายความตกลงเท่านั้น ในขณะที่ TPP ข้อบท 9 การลงทุนเป็นการเปิดเสรีการลงทุนแบบ negative-list ซึ่งเป็นการเปิดเสรีการลงทุนสินค้าและบริการทุกด้านของรัฐภาคี เว้นแต่กรณีที่เกี่ยวข้องยกเว้นตามข้อบทเรื่อง non-conforming measure (ข้อ 9.12) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ (1) ยกเว้นตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อ 9.12 ที่รัฐภาคีสามารถยกเว้นหรือไม่พันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม และ (2) ยกเว้นในเรื่องการลงทุน หรือข้อบทอื่นๆ ตามสาขาหรือกิจการที่รัฐภาคีระบุ ยกเว้นตามภาคผนวก I และภาคผนวก II แนบท้าย TPP

ข้อสำคัญคือ ข้อบทว่าด้วยการลงทุนยังครอบคลุมไปถึงกฎหมาย กฎหรือระเบียบต่างๆ ของภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุญาตการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในภูมิภาคอื่นที่เป็นอำนาจของหน่วยงานรัฐ (investment authorization) เช่น กฎหมายว่าด้วยการอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว แต่ไม่รวมถึงการดำเนินการของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั่วไป เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายสุขภาพ กฎหมายแข่งขันทางการค้าหรือกฎหมายอื่น หรือการออกใบอนุญาต หรือการอนุญาตลงทุนในบางกรณี

ข้อบท 9 การลงทุน มีเนื้อหาสำคัญคือ กลไกการระงับข้อพิพาททางการค้าที่เรียกว่า “การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ลงทุนกับภาครัฐ” (Investor-State Dispute Settlement - ISDS) ซึ่งเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาทที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อรองรับการทำความตกลงทางการค้าหรือการลงทุนระหว่างประเทศ (international investment agreements) ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันซึ่งมีที่มาจากความตกลงเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement, NAFTA) หมวดที่ 11 (Chapter 11) โดยเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐภาคีแล้ว ในเบื้องต้นจะต้องมีการปรึกษาหารือหรือเจรจากันก่อน แต่ถ้าหาข้อยุติร่วมกันไม่ได้ นักลงทุนของรัฐภาคีที่เป็นคู่พิพาทจะ

ยื่นคำร้องต่ออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ก่อนที่จะกลายเป็นคดีพิพาทกันต่อไป โดยคู่พิพาทจะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญา ICSID และกฎเกณฑ์ว่าด้วยการระงับข้อพิพาทของ UNCITRAL (UNCITRAL Arbitration Rules)⁽⁶⁾

ผลการศึกษาจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาหรืออังค์ถัด (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD) พบว่า ISDS มีข้อเสียหลายประการ เช่น ปัญหาความไม่เป็นกลางหรือปัญหาความเป็นอิสระของผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ปัญหาผลประโยชน์ขัดกัน ไม่มีระบบตรวจสอบจริยธรรมเหมือนองค์กรศาล เพราะอนุญาโตตุลาการเป็นนักกฎหมายในบริษัทที่ปรึกษากฎหมายที่มีชื่อเสียง สามารถถูกซื้อตัวได้ ปัญหากระบวนการที่ขาดความโปร่งใสและความชอบด้วยกฎหมาย ความขัดแย้งกันระหว่างคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่สูงมากและระยะเวลาในการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาที่ไม่สามารถอุทธรณ์หรือแก้ไขความถูกต้องของคำชี้ขาดได้ ดังนั้นอังค์ถัดจึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูป ISDS⁽⁷⁾ แม้แต่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปก็ตระหนักถึงข้อเสียของ ISDS แม้ว่าจะมีข้อดีอยู่บ้างก็ตาม⁽⁸⁾

สิ่งที่น่าสนใจคือ สหรัฐอเมริกาได้จัดทำความตกลงด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาของ ISDS มากถึง 50 ฉบับ และนักลงทุนของสหรัฐก็ยังไม่เคยแพ้คดีพิพาทที่ใช้กระบวนการ ISDS แม้แต่คดีเดียว⁽⁹⁾ ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงพยายามผลักดันให้มี ISDS ใน TPP จนประสบความสำเร็จในที่สุด กลุ่มอุตสาหกรรมยาสูบที่ผลักดันเรื่องนี้คือบริษัทฟิลลิปมอร์ริส ได้ลobbypressันับสนุนให้บรรจุเรื่อง ISDS ไว้ในเนื้อหาของ TPP เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกิจการยาสูบ โดยเฉพาะประเด็นการบรรจุหีบห่อและชื่อของผลิตภัณฑ์ยาสูบ⁽¹⁰⁾ มีการศึกษาพบว่า ประเทศพัฒนาแล้วได้นำกลไก ISDS มาเป็นส่วนหนึ่งในความตกลงการค้าเสรี (FTAs) เพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ราวปี ค.ศ. 2000 จนกระทั่งปัจจุบัน มีความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีที่ใช้ ISDS เกิด

ขึ้นเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นมาตรฐานในการคุ้มครองนักลงทุนต่างชาติ ทั่วๆ ที่เดิมนั้นเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทในการทำความตกลงการค้าแบบพหุภาคี สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าบริษัทข้ามชาติจะได้รับความคุ้มครองเพิ่มมากขึ้นในการทำความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี⁽¹¹⁾

ข้อบท 17 รัฐวิสาหกิจและองค์กรผูกขาด มีเนื้อหาที่ใช้กับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ (state owned enterprises, SOEs) ของรัฐบาลกลางที่เข้าเกณฑ์ คือรัฐเป็นเจ้าของ หรือรัฐถือหุ้นหรือมีสิทธิออกเสียงคิดเป็นสัดส่วนในรัฐวิสาหกิจนั้นๆ มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งมีผลกับการค้าหรือการค้าลงทุนกับรัฐภาคีอื่น แต่ไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจบางลักษณะตามที่กำหนดไว้ เช่น กองทุนประเภท sovereign wealth fund ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ กองทุนบำเหน็จบำนาญของภาครัฐ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีรายได้ไม่เกินปีละ 200 ล้านดอลลาร์ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีรายได้ไม่เกินปีละ 200 ล้านดอลลาร์ หรือสิทธิพิเศษถอนเงิน (Special Drawing Rights, SDRs) หรือคิดเป็นเงินราว 9,400 ล้านดอลลาร์ต่อปี (SDRs คือสินทรัพย์ในสกุลเงินสมมติที่สร้างขึ้นโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF มีมูลค่าราว 46.94 บาท ณ วันที่ 10 เมษายน 2560)⁽¹²⁾

ข้อมูลปีงบประมาณ 2558 ของโรงงานยาสูบในฐานะรัฐวิสาหกิจของกระทรวงการคลังซึ่งมีรายได้ต่อปีจากภาษีสรรพสามิตจำนวน 61,984.89 ล้านบาท และมีกำไรสุทธิ 7,105 ล้านบาท⁽¹³⁾ โรงงานยาสูบจึงเข้าเกณฑ์รัฐวิสาหกิจที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบท 17

บทบัญญัติสำคัญที่รัฐวิสาหกิจจะต้องปฏิบัติตามมีหลายประเด็น เช่น ประเด็นการไม่เลือกปฏิบัติ (มาตรา 17.4 Non-discriminatory Treatment) มีหลักการสำคัญคือ การประกอบกิจการของรัฐวิสาหกิจจะต้องสอดคล้องกับ commercial considerations (หมายถึง ราคา คุณภาพ ความมีอยู่ การตลาด การขนส่ง และเงื่อนไขหรือปัจจัยอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการเอกชนดำเนินการเป็นปกติในทางการค้า) การจัดซื้อจัดจ้างหรือการจำหน่ายสินค้าหรือบริการจะต้องไม่มีลักษณะการเลือกปฏิบัติกับวิสาหกิจ

(องค์การธุรกิจและรัฐวิสาหกิจ) ยกเว้นการให้บริการสาธารณะ (public services) ทั้งนี้ ในกรณีโรงงานยาสูบมีข้อนำพิจารณาว่า การรับซื้อใบยาสูบของโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง (รยส.) จากชาวไร่ยาสูบในประเทศกับยาสูบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐนั้น การที่ภาครัฐมีนโยบายให้ซื้อใบยาสูบจากชาวไร่ยาสูบหรือผู้ค้าใบยาสูบในประเทศเป็นสำคัญ จะขัดกับข้อ 17.4 นี้หรือไม่

ประเด็นการให้ความช่วยเหลือที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ (ข้อ 17.6 Non-commercial assistance) เนื้อหาในเรื่องนี้กำหนดให้รัฐภาคีสามารถให้ความช่วยเหลือแก่วิสาหกิจของรัฐบาลในฐานะเจ้าของกิจการได้ โดยจะต้องเป็นการช่วยเหลือในลักษณะจำกัด และจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหรือเกิดความเสียหาย (adverse effects) ต่อการประกอบกิจการของวิสาหกิจหรือผลประโยชน์ของรัฐภาคีอื่น ยกเว้นการให้ความช่วยเหลือที่ดำเนินการอยู่ก่อนลงนามใน TPP

ประเด็นความโปร่งใส (ข้อ 17.10 Transparency) กำหนดให้รัฐภาคีมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบกิจการหรือการขยายกิจการที่มีการผูกขาดให้รัฐภาคีอื่นทราบ หรือประกาศผ่านเว็บไซต์เกี่ยวกับการผูกขาดกิจการของรัฐ โดยเฉพาะการร้องขอข้อมูลคำอธิบายกิจกรรมของรัฐวิสาหกิจใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าหรือการลงทุนระหว่างรัฐภาคี ข้อมูลที่ควรแจ้งให้ทราบคือ โครงสร้างหรือสัดส่วนการถือหุ้นของรัฐบาล สิทธิพิเศษในการลงมติหรือสิทธิพิเศษอื่นๆ ของผู้ถือหุ้นภาครัฐ รายชื่อของคณะกรรมการบริหารรัฐวิสาหกิจที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ รายได้ประจำปี ข้อมูลมูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาถึงวันเปิดเผยข้อมูล สิทธิพิเศษหรือผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมาย ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งที่จะต้องเปิดเผยให้คนทั่วไปทราบ โดยเฉพาะรายงานการเงิน รายงานการตรวจสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้ มีบางรัฐภาคีที่เจรจา TPP ที่ได้ตั้งข้อสงวนในข้อบท 17⁽¹⁴⁾ เช่น ประเทศ

ญี่ปุ่นและมาเลเซียได้ยกเว้นที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อบท 17 หลายประเด็น เช่น ข้อ 17.4 ข้อ 17.6 ข้อ 17.10

ข้อบท 18 ทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตาม TPP มีมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของสิทธิสูงกว่าความตกลงขององค์การการค้าโลกที่เรียกกันว่า ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPs) จึงกล่าวได้ว่าเนื้อหาของ TPP ก็คือ TRIPs plus ซึ่งจะ使得ประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้รับประโยชน์มากกว่าประเทศกำลังพัฒนา

ข้อบทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรม แม้ว่าข้อ 18.21 จะกำหนดให้รัฐภาคีสามารถจำกัดการใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายได้ แต่ข้อยกเว้นในเรื่องนี้ก็ได้ค่อนข้างจำกัด เช่น ควรสอดคล้องตามหลักการใช้สิทธิอย่างเป็นธรรม (fair use of descriptive terms) โดยมีเงื่อนไขคือ ข้อยกเว้นดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของเจ้าของสิทธิและบุคคลอื่นตามกฎหมายด้วย สำหรับข้อยกเว้นที่เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสุขภาพประชาชนบางประการตามปฏิญญาโดฮา (Doha Declaration on TRIPs and Public Health) เช่น มาตรการคุ้มครองสุขภาพประชาชน โดยเฉพาะการเข้าถึงยา หรือกรณีที่เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศ (national emergency) เช่น การรักษาผู้ป่วยเอชไอวี วัณโรค โรคมัลเรีย หรือการระบาดของโรคติดต่ออื่นๆ หรือสถานการณ์ฉุกเฉินร้ายแรงอื่นๆ มีข้อสังเกตคือ ข้อยกเว้นในเรื่องการคุ้มครองสุขภาพประชาชน มิได้ระบุในเรื่องการควบคุมยาสูบแต่อย่างใด

ในข้อบท 18 ของ TPP จึงเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจยาสูบเป็นอย่างมาก มีข้อมูลหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า บริษัทบุหรี่ข้ามชาติอย่างบริษัทฟิลลิปมอร์ริส เคยให้ความเห็นต่อร่าง TPP เพื่อเสนอต่อผู้แทนการค้าสหรัฐ (USTR) ตามประกาศใน Federal Register ลงวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 2009 โดยระบุว่า เนื้อหาในข้อบทนี้จะเป็นช่องทางในการต่อสู้กับการ

ออกกฎหมายควบคุมให้ซองบุหรี่ปราศจากสีส้น (plain packaging) ของประเทศอื่นในอนาคต⁽¹⁵⁾

ข้อบท 25 ความสอดคล้องกันของกฎหมาย เป็นข้อบทใหม่ที่ยังไม่เคยถูกนำมาใช้กับความตกลงการค้าเสรีของสหรัฐฯ ที่ทำกับประเทศอื่นมาก่อน TPP เป็นความตกลงการค้าฉบับแรกที่น่าข้อบทนี้มาใช้โดยอ้างอิงหลักการเรื่อง “good regulatory practice” เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ แก้ไขปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ความเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน แต่ก็ให้สิทธิของรัฐบาลที่จะกำหนดกฎหมาย กฎหรือระเบียบเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะได้เช่นกัน

ผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดจากข้อบทนี้คือ กลุ่มทุน องค์กรธุรกิจ กลุ่มอุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบจากการออกกฎหมาย กฎหรือระเบียบของภาครัฐ โดยมีนักวิชาการให้ความเห็นว่า TPP มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางในการกำหนดนโยบายและกฎหมายของรัฐบาลของรัฐบาล ภาครัฐจะต้องออกกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่ขัดหรือแย้งกับเนื้อหาของ TPP ที่จะทำให้องค์กรธุรกิจมีความเข้มแข็งและได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ทำให้หน่วยงานของรัฐหรือสถาบันทางการเมืองถูกจำกัดการใช้อำนาจ ข้อมูลการจัดเจรจาและจัดทำเนื้อหาของ TPP ที่ผ่านมา ก็พบว่าอุตสาหกรรมยาสูบมีส่วนสำคัญในการลอบบี้ให้เห็นและข้อเสนอแนะเป็นอย่างมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 จึงส่งผลเสียต่อเป้าหมายในการลดการบริโภคยาสูบในระดับนานาชาติและระดับประเทศด้วย^(16,17)

เนื้อหาในข้อบทเรื่องความสอดคล้องกันของกฎหมายที่จะต้องเป็นไปตามหลักการค้าเสรี กำหนดทิศทางให้หน่วยงานในประเทศต่างๆ ออกกฎหมายหรือระเบียบที่มีความคล้ายคลึงกัน ส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหรือกติกาต่างๆ มีนักวิชาการให้ข้อสังเกตว่าเป็นรูปแบบที่ทำให้บริษัทบุหรี่ฟ้องร้องต่อศาลนิวซีแลนด์ เอาผิดกับรัฐบาลนิวซีแลนด์ในประเด็นกระบวนการออก

มาตรการควบคุมยาสูบ⁽¹⁸⁾

จึงกล่าวได้ว่า ข้อบท 25 มีเป้าหมายเพื่อลดการออกกฎหมาย กฎหรือระเบียบต่างๆ ให้มีน้อยที่สุด หรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรม จึงทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับการควบคุมยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพประชาชน และการปฏิบัติตาม FCTC ลดน้อยลงอย่างมาก เพื่อเลี่ยงการไม่ปฏิบัติตามข้อบทนี้⁽¹⁹⁾

2. ผลกระทบของ TPP ต่อการปฏิบัติตาม FCTC และการควบคุมยาสูบของไทย

ประเทศไทยเป็นภาคีของกรอบอนุสัญญาองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบ จึงต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ใน FCTC ยกเว้นพันธกรณีบางประเด็นที่ยังขาดกฎหมายหรือระเบียบรองรับโดยเฉพาะ FCTC มาตรา 5.3 การป้องกันการแทรกแซงของอุตสาหกรรมยาสูบ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและกลไกการบริหารจัดการของภาครัฐที่อ่อนแอ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ

หากรัฐบาลไทยเข้าร่วมเจรจา TPP ก็ส่งผลกระทบต่อมาตรการควบคุมยาสูบ เนื่องด้วยเนื้อหาของ TPP ในข้อบทบางเรื่อง มีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับ FCTC เช่น มาตรา 9 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ มาตรา 10 การเปิดเผยส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ มาตรา 11 การบรรจุหีบห่อและติดฉลากผลิตภัณฑ์ยาสูบ การออกมาตรการเหล่านี้ย่อมถูกคัดค้านจากบริษัทบุหรี่ ผู้ค้าปลีกยาสูบรายย่อยหรือกลุ่มชาวไร่ยาสูบ (ตารางที่ 1) โดยกลุ่มอุตสาหกรรมยาสูบหรือบริษัทบุหรี่อาจใช้ข้อบท TPP ปีบบังคับให้รัฐบาลไทยไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของ FCTC ได้ในหลายประเด็นซึ่งจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติตามการควบคุมยาสูบของไทย และการปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบ ผลกระทบของ TPP ต่อการปฏิบัติตาม FCTC และการควบคุมยาสูบของไทย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 อุตสาหกรรมยาสูบและกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจยาสูบจะสามารถเข้าแทรกแซงการควบคุมยาสูบของภาครัฐได้ง่ายขึ้น

หากไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของ TPP การปรับปรุงนโยบายและกฎหมายควบคุมยาสูบจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุตสาหกรรมยาสูบ โดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการคลังอาจต้องจำยอมให้อุตสาหกรรมยาสูบเข้ามามีส่วนร่วมในการยื่นข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายธุรกิจยาสูบหรือผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากจะต้องปฏิบัติตามข้อบทของ TPP เรื่อง regulatory coherence โดยอ้างหลักเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลกระทบทุกฝ่าย

ในช่วง 10-20 ปีมานี้ อุตสาหกรรมยาสูบเริ่มใช้ความตกลงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ (international trade and investment agreements) เป็นเครื่องมือในการกดดันรัฐบาลของประเทศต่างๆ ให้แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบให้เป็นไปตามที่อุตสาหกรรมยาสูบต้องการ ซึ่งถือเป็นการแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของรัฐอย่างหนึ่ง⁽²⁰⁾ เพราะเนื้อหาของความตกลงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมักจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าประเด็นอื่นๆ และมักจะถูกผลักดันจากบริษัทบุหรี่ข้ามชาติ TPP และความตกลงทางการค้าเสรีอื่นๆ มักจะมีวิธีระงับข้อพิพาทที่ไม่มีระบบการตรวจสอบ และสร้างภาระค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐบาลที่เป็นคู่พิพาททางการค้าเป็นอย่างมาก

ข้อบทใน TPP ที่เป็นปัญหามากคือ ข้อบทเรื่อง regulatory coherence และข้อบท TBT เนื่องจาก TPP กำหนดให้รัฐภาคีเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายหรือมาตรการของภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำนโยบาย กฎหมาย ควบคุมยาสูบทุกระดับ มีผลทำให้อุตสาหกรรมยาสูบเข้าแทรกแซงหรือมีบทบาทในการควบคุมยาสูบของภาครัฐ ซึ่งขัดกับ FCTC มาตรา 5.3 และจะทำให้ภาครัฐไม่สามารถ

เสนอกฎหมายควบคุมยาสูบที่เข้มงวดมากขึ้นได้ เช่น FCTC มาตรา 9 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ มาตรา 10 การเปิดเผยส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบและมาตรา 11 การบรรจุหีบห่อและติดฉลากผลิตภัณฑ์ยาสูบ ย่อมจะถูกคัดค้านจากบริษัทบุหรี่ ผู้ค้าปลีกยาสูบรายย่อยหรือกลุ่มชาวไร่ยาสูบ

2.2 กฎหมายควบคุมยาสูบอาจถูกเสนอให้แก้ไขเนื้อหา หรือภาครัฐอาจไม่สามารถออกกฎหมายลำดับรองที่เข้มงวดได้

พ.ร.บ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ได้ยกเลิกกฎหมายควบคุมยาสูบเดิม 2 ฉบับ คือ พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ซึ่งจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายลำดับรองหลายฉบับ ทั้งนี้หากไทยเข้าเป็นภาคีของ TPP จะส่งผลให้บริษัทบุหรี่หรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างร้านค้าปลีกที่จำหน่ายบุหรี่ อาจยับยั้งกฎหมายลำดับรองหรือเสนอแก้ไขปรับปรุงกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยอ้างว่ากฎหมายควบคุมยาสูบมีเนื้อหาขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับ TPP หากไม่มีการเสนอแก้ไข รัฐบาลไทยอาจถูกร้องเรียนจากรัฐภาคี จนเกิดเป็นข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้หน่วยงานของรัฐจำต้องเสนอขอแก้ไขกฎหมายควบคุมยาสูบที่เข้มงวดให้เป็นไปตามความต้องการของอุตสาหกรรมยาสูบ เช่น หากมีการพิจารณาเสนอจัดทำกฎหมายลำดับรองเรื่องซองบุหรี่ปราศจากสีสัน (plain packaging) เหมือนกับในบางประเทศที่มีกฎหมายกำหนดให้บริษัทบุหรี่จัดทำซองบุหรี่ปราศจากสีสันแล้ว เช่น ประเทศออสเตรเลีย อังกฤษ ฝรั่งเศส กรณีดังกล่าวอาจถือว่าขัดกับ TPP ในข้อบท intellectual property กล่าวคือ ภาคีตาม TPP จะต้องส่งเสริม สนับสนุนการใช้เครื่องหมายการค้า ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยไม่สามารถปฏิบัติตาม FCTC มาตรา 11 หรือหากมีการเสนอแก้ไขอายุของผู้ซื้อบุหรี่จากอายุ 20 ปี เป็น 18 ปีเหมือนกฎหมายเดิมก็จะขัดกับ FCTC มาตรา 16 การห้ามจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้แก่เยาวชน เพื่อลดนักสูบหน้าใหม่

2.3 ภาครัฐอาจจะต้องแก้ไขกฎหมายควบคุมยาสูบ

เนื่องจาก พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 มีเนื้อหาบางเรื่องขัดกับ TPP เช่น มาตรา 35 ห้ามการโฆษณา ห้ามเผยแพร่กิจกรรมเพื่อสังคม (corporate social responsibility, CSR) ของธุรกิจยาสูบ ซึ่งสอดคล้องกับ FCTC มาตรา 13 การจำกัดหรือควบคุมการโฆษณา ส่งเสริมการขาย และการอุปถัมภ์โดยยาสูบ และมาตรา 5.3 แต่หากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการทำกิจกรรม CSR ของภาคธุรกิจตาม TPP ข้อบท 9 ว่าด้วยการลงทุนและข้อบท 20 ว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเนื้อหาระบุให้ภาครัฐควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมของผู้ประกอบธุรกิจ รวมถึงบริษัทหรือโรงงานยาสูบ ก็จะทำให้ประเทศไทยในฐานะสมาชิก FCTC ไม่สามารถออกมาตรการจำกัดหรือห้ามการทำกิจกรรม CSR ของอุตสาหกรรมยาสูบได้

ในทางวิชาการถือว่า CSR ของบริษัทหรือ เป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์ของอุตสาหกรรมยาสูบเท่านั้น เช่น ปี ค.ศ. 1998 บริษัทฟิลลิปมอร์ริสริเริ่มโครงการเยาวชน Big Brothers Sisters and Boys & Girls Clubs แต่กลับใช้งบค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมทางสังคมผ่านสื่อต่างๆ เป็นจำนวนมากกว่าเงินสนับสนุนโครงการ ปัจจุบันสถาบันการศึกษาชั้นนำในสหรัฐหลายแห่งประกาศอย่างเป็นทางการว่า ไม่รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากบริษัทหรือ เช่น มหาวิทยาลัย Harvard มหาวิทยาลัย Johns Hopkins มหาวิทยาลัย Louisiana State และมหาวิทยาลัย Emory⁽²¹⁾

2.4 ประเทศไทยมีความเสี่ยงที่จะเป็นคดีพิพาททางการค้าที่เกี่ยวกับยาสูบมากขึ้น

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาคือ บริษัทหรือข้ามชาติมีแนวโน้มที่จะใช้ความตกลงทางการค้าเสรีแบบทวิภาคีในการฟ้องร้องรัฐบาลของประเทศต่างๆ ผ่านกระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ หรือที่เรียกว่า ISDS โดยอ้างว่า กฎหมายหรือมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวกับการควบคุมยาสูบไม่สอดคล้องกับหลักการสำคัญของการค้าเสรี มีการเลือกปฏิบัติ หรือมีการกำหนด

กฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนหรือการค้าระหว่างประเทศ

สำหรับกรณีผลิตภัณฑ์ยาสูบ แม้ว่า TPP ในข้อบท investment จะเปิดโอกาสให้รัฐภาคีตัดสินใจที่จะไม่ใช้กลไกของการระงับข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศก็ได้ก็ตาม แต่ก็ได้หมายความว่ารัฐบาลไทยจะไม่ถูกฟ้องร้องจากบริษัทหรือข้ามชาติ เพราะบริษัทหรือยังสามารถลอบบี้ให้รัฐบาลของภาคียื่นคำร้องเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐภาคีได้ตามข้อบท 28 การระงับข้อพิพาท (dispute settlement) หากมีกรณีพิพาทการตีความเนื้อหาของ TPP หรือมีกรณีที่รัฐภาคีไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในข้อบทต่างๆ ทั้งนี้ ในขั้นแรกจะมีกระบวนการปรึกษาหารือกันก่อน แต่หากไม่ได้ข้อยุติ ก็จะไปสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐโดยแต่งตั้งองค์คณะ (panels) จำนวน 3 คน ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการพิจารณาตัดสินข้อพิพาท การกำหนดคุณสมบัติขององค์คณะและวิธีพิจารณาดำเนินการวินิจฉัยข้อพิพาทก็เป็นไปตามข้อบทนี้ ไม่มีกฎเกณฑ์การตรวจสอบการทำงานขององค์คณะที่ชัดเจน จึงอาจมีปัญหาเรื่องความเป็นกลางหรือความน่าเชื่อถือขององค์คณะ

สำหรับรัฐภาคีคู่พิพาทที่แพ้คดีจะต้องปฏิบัติตามคำตัดสิน มิฉะนั้น อาจต้องถูกเรียกร้องให้จ่ายค่าชดเชยความเสียหาย (compensation) หรือถูกประเมินให้จ่ายเงินอื่นๆ (payment of a monetary assessment) หรืออาจถูกรัฐภาคีอื่นที่เป็นคู่กรณีฟ้องร้องให้ดำเนินการระงับการให้ผลประโยชน์ตามข้อตกลง TPP

3. บทวิเคราะห์ผลทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการเข้าเป็นภาคีของ TPP กับการปฏิบัติตามพันธกรณีของ FCTC

ประเด็นกฎหมายที่น่าสนใจคือ หาก TPP มีผลใช้บังคับในขณะที่รัฐภาคีของ TPP เกือบทุกประเทศ ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกา มีสถานะเป็นรัฐภาคีของ FCTC ด้วยในกรณีเช่นนี้จะถือว่า รัฐภาคีดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามข้อบทของ TPP หรือ FCTC เคยมีรายงานการศึกษาผล

Table 1 TPP Chapters that intersect with WHO FCTC

WHO FCTC	TPP				
	Chapter 9 Investment	Chapter 25 Regulatory Coherence	Chapter 18 Intellectual Property	Chapter 17 SOEs	Chapter 8 TBT
Article 5 General Obligations - Article 5.3	x	x	x	x	x
Article 9 Regulation of the contents of tobacco products		x			x
Article 10 Regulation of tobacco product disclosures		x			x
Article 11 Packaging and labelling of tobacco products		x	x		
Article 13 Tobacco advertising, promotion and sponsorship	x	x	x		
Article 16 Sales to and by minors		x			

Note: SOE = State Owned Enterprises, TBT = Technical Barriers to Trade

กระทบต่อสุขภาพของประเทศออสเตรเลียที่เกิดจาก TPP ที่มีข้อเสนอแนะว่า หากเกิดกรณีเนื้อหาที่ขัดแย้งกันในประเด็นการควบคุมยาสูบขึ้นแล้ว ประเทศออสเตรเลียควรปฏิบัติตาม FCTC⁽²²⁾ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะของออสเตรเลียเป็นเพียงความเห็นหนึ่งเท่านั้น และจากผลการศึกษาในประเด็นนี้ พบว่า TPP ได้กำหนดทางออกในเรื่องนี้ไว้ในข้อ 1.2 ซึ่งมีเนื้อหาคือ

ข้อ 1.2 วรรค 1 กำหนดให้รัฐภาคีของ TPP จะต้องปฏิบัติตามความตกลง TPP นี้ เช่นเดียวกับกับความตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ยังมีผลอยู่ในปัจจุบันซึ่งภาคีทุกประเทศมีสถานะเป็นภาคีอยู่ด้วย เช่น ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก กล่าวคือ ในกรณีที่ความตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ ยังมีผลอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีภาคีทุกประเทศหรือภาคีประเทศหนึ่งเป็นภาคีอยู่ด้วย ภาคีตาม TPP ก็ยังต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ของภาคีอื่นๆ ตามความตกลงระหว่างประเทศนั้นๆ

ข้อ 1.2 วรรค 2 ระบุว่าในกรณีที่เกิดความขัดแย้งหรือ

ข้อสงสัยเรื่องเนื้อหาของ TPP ว่ามีความขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติอื่นตามความตกลงการค้าเสรีฉบับอื่น (โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ จะต้องมิใช่รัฐภาคีอย่างน้อย 1 ประเทศที่เป็นภาคีตามความตกลงอื่นด้วย) รัฐภาคีที่เป็นภาคีตามความตกลงอื่นจะต้องปรึกษาหารือกันกับภาคีอื่นๆ เพื่อหาข้อยุติในเรื่องนั้นๆ ซึ่งถ้าภาคีทุกฝ่ายพึงพอใจร่วมกัน (reaching a mutually satisfactory solution) บทบัญญัติในข้อนี้ย่อมไม่ตัดสิทธิและหน้าที่ของรัฐภาคีตามข้อบท 28 การระงับข้อพิพาท

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้อ 1.2 ของ TPP มิได้ระบุว่าความตกลงใดจะมีผลเหนือกว่าความตกลงอื่น ฉะนั้น การเข้าเป็นภาคีตาม TPP จะส่งผลกระทบต่อประเด็นการควบคุมยาสูบของภาคีที่เข้าเจรจา TPP เพราะจะไม่สามารถเรียกร้องหรือกล่าวอ้างสิทธิและหน้าที่ในฐานะที่เป็นภาคีของ FCTC ได้อีกต่อไป หากภาคีที่เป็นคู่พิพาทไม่เห็นชอบด้วย

บทสรุป

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก หรือ TPP เป็นความตกลงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีเนื้อหากว้างขวาง ชับซ้อนและเปิดเสรีสูงกว่าความตกลงทางการค้าเสรีอื่น แม้ว่าจะมีผลดีต่อธุรกิจของไทยบางสาขา แต่เนื้อหาในข้อบทหลายเรื่องมีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่อุตสาหกรรมยาสูบ

เนื้อหาของข้อบทหลายเรื่องของ TPP จะเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดคดีพิพาททางการค้าที่เกี่ยวกับประเด็นยาสูบระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นที่เป็นรัฐภาคีของ TPP อีกทั้งยังมีข้อบทที่จะส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิของกรอบอนุสัญญาองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบที่ไทยเป็นภาคี ดังนั้น ประเทศไทยไม่ควรเข้าร่วมเจรจา TPP เพราะจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก กฎหมายควบคุมยาสูบจะถูกแก้ไขเพื่อประโยชน์ของอุตสาหกรรมยาสูบ

ข้อเสนอแนะ

1) รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ควรศึกษาผลกระทบ ข้อดีและข้อเสียในการเข้าเป็นภาคี TPP โดยเฉพาะผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชนอย่างรอบด้าน และควรมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นักวิชาการ องค์กรภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางก่อนเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ และควรเปิดเผยข้อมูลหรือผลการศึกษาต่างๆ ให้สาธารณชนรับทราบก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมเจรจา TPP เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 58 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

นอกจากนี้ TPP ถือเป็นหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรีประเภทหนึ่ง ซึ่งเข้าลักษณะเป็นการทำหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2) กระทรวงสาธารณสุข ควรศึกษาภาคีการค้าโลก และข้อตกลงเสรีทางการค้าและการลงทุนที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมการในการออกกฎหมายลูกตาม พรบ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบฉบับใหม่ด้วยความระมัดระวัง ป้องกันการใช้ข้ออ้างของอุตสาหกรรมยาสูบเพื่อสร้างข้อพิพาทหรือขัดขวางการควบคุมยาสูบของไทย

3) กระทรวงการคลังและรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายควรศึกษาติดตามการจัดทำความตกลงเสรีทางการค้าและการลงทุนฉบับอื่นที่มีขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจมีเนื้อหาคล้ายคลึงกับ TPP เช่น การจัดตั้ง Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) โดยศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้านก่อนเข้าร่วมเจรจาหรือเข้าร่วมเป็นภาคี

4) กระทรวงการต่างประเทศควรพิจารณาปรับปรุงเนื้อหาของ “ความตกลงเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน” (Bilateral Investment Treaty, BIT) (ฉบับปี 2013) หรือ Model BIT โดยกำหนดให้ประเด็นการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ลงทุนกับภาครัฐ (ISDS) มีข้อยกเว้นสำหรับสินค้าที่มีอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อป้องกันมิให้อุตสาหกรรมยาสูบหรือบริษัทบุหรี่ต่างชาติเข้าแทรกแซงการควบคุมยาสูบของภาครัฐ ด้วยการฟ้องร้องเป็นคดีพิพาททางการค้า และนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายควบคุมยาสูบตามที่ธุรกิจยาสูบต้องการ อีกทั้งควรหลีกเลี่ยงข้อบทที่อาจทำให้รัฐบาลไทยเสียเปรียบหรือถูกไลดรอนอำนาจรัฐในการกำหนดนโยบายและกฎหมายต่างๆ

5) ในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือกระทรวงหน่วยงานต่างๆ ควรคำนึงถึงผลกระทบของนโยบายนั้นต่อสุขภาพของประชาชน (health in all policies)

6) ภาคประชาสังคมและประชาชนควรตื่นตัว ติดตาม และส่งเสียงเพื่อป้องกันผลกระทบของนโยบายสาธารณะต่อสุขภาพของประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศจย.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายแพทย์หทัย ชิตานนท์ ประธานสถาบันส่งเสริมสุขภาพไทยและประธานรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก (พ.ศ. 2550-2551) ที่แนะนำผู้วิจัยให้มาศึกษาวิจัยในเรื่องผลกระทบของ TPP ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ใหม่ อีกทั้งยังกรุณาให้คำชี้แนะเสมอมา

References

- Patchanee C, Sungayuth C, Kiewnin K, Yamapai. International Trade and Health Series: Trans_Pacific Partnership Agreement, Overview of TPP from Health Perspective. Bangkok: International Trade and Health Programme - ITH), International Health Policy Program, 2016. 40 p. (in Thai)
- World Bank. Potential Macroeconomic Implications of the Trans-Pacific Partnership. In: Global economic prospects; 2016. p.218-55.
- Office of the Press Secretary. Presidential Memorandum Regarding Withdrawal of the United States from the Trans-Pacific Partnership Negotiations and Agreement (online). 2017 January 23, [cited 2017 Jan 24]. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/01/23/presidential-memorandum-regarding-withdrawal-united-states-trans-pacific>.
- Thailand — Restrictions on the Importation of and Internal Taxes on Cigarettes.DS10/R, adopted on 7 November 1990, 37S/200.
- Pitayangsarit S, Chotebenjamaporn P, Punkrajang P (editors). Situation of Tobacco Consumption Control in Thailand in 2016. Bangkok: Tobacco Control Research and Knowledge Management Center (TRC). Thai Health Promotion Foundation 2016;p.23. (in Thai)
- North American Free Trade Agreement, Article 1119-1120.
- UNCTAD. Reform of Investor-State Dispute Settlement: In Search of a Roadmap. 2013.
- European Commission, (3 October 2013), Incorrect claims about investor-state dispute settlement.
- Office of the U.S. Trade Representative (USTR). FACT SHEET: Investor-State Dispute Settlement (ISDS).2015. <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/fact-sheets/2015/march/investor-state-dispute-settlement-isds>.
- Lin T. Preventing Tobacco Companies' Interference with Tobacco Control Through Investor-State Dispute Settlement under the TPP. Asian J. WTO & Int'l Health L & Pol'y 2013;8:566-7.
- Sappideen R, He LL. Investor-State Arbitration: the Roadmap from the Multilateral Agreement on Investment to the Trans-Pacific Partnership Agreement. Fed. L. Rev. 40 (2012):207-26.
- Special Drawing Right (SDR) and THB Exchange rate Available from: URL: http://th.coinmill.com/SDR_THB.html#SDR=1.
- Thailand Tobacco Monopoly. TTM Annual Report [online] [cited 2017 Feb1] Available from: URL: www.thaitobacco.or.th/th/ttm-performances.
- TPP Chapter 17. ANNEX 17-D Application to Sub-Central State-Owned Enterprises and Designated Monopolies.
- Philip Morris International. Submission of Philip Morris International in Response to the Request for Comments Concerning the Proposed Trans-Pacific Partnership Trade Agreement. (March 17, 2010).
- Kelsey J. The Trans-Pacific Partnership Agreement: A Gold-Plated Gift to the Global Tobacco Industry?, 39 AM J. L. & MED. 2013;237,246-52.
- Chitanondh H, Limstitt P, Pipattanachai V. Threat to Tobacco Control in Trans-Pacific Partnership Agreement. Bangkok: Thailand Health Promotion Institute, National Health Foundation; 2014. 110. p.12.
- Stumberg R. Safeguards for Tobacco Control: Options for the TPPA. American Journal of Law & Medicine, 39 (2013); 393: 382-441.;See, e.g., Imperial Tobacco N.Z. Ltd., Submission to the Commerce Select Committee on the Regulatory Standards Bill, 2.6 (2011).
- Sy D, Stumberg R. TPPA and tobacco control: threats to APEC countries. Tob Control 2014;23: 466-70.
- Mitchell A, Sheargold E. Protecting the autonomy of states to enact tobacco control measures under trade and investment agreements.Tob Control 2015;24:e147-e153.
- Chitanondh H. No Place for Merchant of Death in International Communities. Bangkok: Tobacco Control Research and Knowledge Management Center(TRC). Thai Health Promotion Foundation; 2011.12. p.5.
- Hirono K, Haigh F, Gleeson D, Harris P, Thow A M. Negotiating healthy trade in Australia: Health impact assessment of the proposed Trans-Pacific Partnership Agreement. Liverpool, NSW: Centre for Health Equity Training Research and Evaluation, part of the Centre for Primary Health Care and Equity, Faculty of Medicine, UNSW Australia, 2015:13.